

ÇOCUKLARDA SORUMLULUK BİLİNCİ VE ÖZ DİSİPLİN GELİŞTİRME

MEHMET RIFAT YALMAN İLKOKULU REHBERLİK
SERVİSİ VELİ BÜLTENİ MAYIS 2021

SORUMLULUK;

*Başkalarının hakkına saygı göstermek, kendi davranışlarının sonuçlarına sahip çıkmaktır.
*Çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesidir. Yaptığı işi sonuna kadar götüren ve yapmakta olduğu bir davranışın sonuçlarına katlanmayı göze alan çocuk sorumluluk sahibidir. Sorumluluk bilincini kazanmak oldukça uzun bir süreç olmakla birlikte, özellikle küçük yaşlarda kazanılması gereken bir değerdir.

ÖZ DİSİPLİN/ÖZ KONTROL/İRRADE: Bireyin, çocuğun hazzı erteleyebilme becerisi, istediği şey uğruna bekleyebilme, kararlı olma, sabredebilme becerisidir. Öz disiplin becerisi gelişmiş olan çocuk önem verdiği şeyler için yapmaktan keyif aldığı aktivitelerden fedakarlık eder. Öz disiplin becerisi gelişmiş çocuklar sorumluluklarını yerine getirmede daha başarılıdırlar.

SORUMLULUK NEDEN GEREKLİDİR?

Bütün anne-babalar özgüveni gelişmiş, kendine yetebilen, kendi kararlarını verip bunları başarı ile uygulayabilen, kendini ifade edebilen, müdafaa edebilen, iletişim becerileri gelişmiş, atılgan çocuklar yetiştirmeyi hedefler. Çocuğun bu özelliklere sahip olabilmesi sorumluluk bilinci ile ilişkilidir.

SORUMLULUK BİLİNCİ NASIL KAZANDIRILIR?

Sorumluluğun gelişimi çocuktan çocuğa değişiklik gösterir."Her çocuk aynı zamanda aynı sorumlulukları alır" diyemeyiz.Çocukların kişisel özellikleri,fiziksel yapıları dikkate alınmalıdır. Sorumluluk duygusu hem kişilik özelliklerinden etkilenen hem de sonradan kazanılabilen bir sosyal beceridir. Bazı çocuklar kişilik özellikleri sebebiyle sorumluluk almaya daha yatkın ve istekli olabilirler. Her ne kadar kişilik özellikleri sorumluluk duygusunun kazanılmasında etkili olsa da sorumluluk duygusu büyük ölçüde öğrenilen bir beceridir.Çocuğun hayatındaki her beceriyi öğreten ve geliştirmesine yardım eden anne-baba sorumluluk duygusunun gelişiminde de başrole sahiptir.

Sorumluluk davranışını kazandırmak için atılması gereken 4 temel adım:

BİLGİLENDİRME: Çocuğun davranışında istenilen değişimin gerçekleşebilmesi için önce çocuğun bu değişim hakkında bilgilendirilmesi,bunun bir ihtiyaç olduğunu anlaması gerekir. Çocuklar niçin bazı işleri yapmaları gerektiğini anlar ve bilirlerse ne zaman ailelerine yardımcı olmaları gerektiğini ne zaman bağımsız davranabileceklerini de öğrenmiş olurlar.

TAKİP: Çocuk yapacağı iş hakkında bilgilendirildikten sonra ona bir süre tanınması ve bu süre içinde işi yapıp yapmadığının takip edilmesi çocuğun sorumluluk almasını kolaylaştırır.

GERİ BİLDİRİMDE BULUNMA: Eğer çocuk kendisine verilen sorumluluğu yerine getiriyorsa olumlu geri dönütlerde bulunulması, motive edilmesi çocuğun kendine olan güvenini artırır. Verilen sorumluluklar yerine getirilmediyse olası nedenleri hakkında çocukla paylaşımda bulunulmalıdır.

HATIRLATMA: Çocuk sorumluluğu almada direnç gösteriyorsa ya da yeterince önemsemediyse yeniden bilgilendirme yapılmalıdır. Yeniden bilgilendirme ile başlayan bu süreç davranış oturana kadar devam etmelidir.

Anlatılan bu öğeler sadece sorumluluk kazandırma sürecine ait değildir;temel alışkanlıkların oturmasında,kuralların belirlenmesinde,kısaca yaşantımızı düzenleyecek her türlü önlemde bulunması gereken öğelerdir ve ancak sabırlı ve kararlı bir tutumla yaklaşılsa davranışın oturması sağlanabilir.

SORUMLULUK BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN AİLELERİN YAPMASI GEREKENLER

*Yapılması gereken ilk şey çocuğun özerklik alanlarını belirtmek ve ona net bir çerçeve çizmek olmalıdır;çocuk evde kendine ait olan yerleri,eşyaları bilmeli tüm bunların sorumluluğunu yaş dönemine uygun olarak almalıdır.

*Aile ve ev içinde kurallar belirlenmeli bu kurallar istikrarlı bir şekilde uygulanmalıdır.Evde rutinlerin olması çocuğun irade geliştirmesini sağlarken bir yandan da günlük yaşamı ebeveynler için kolaylaştıracaktır. Örneğin yemek saatinin belli olması,çocuğun yemek saati geldiğinde yemek yiyeceğini bilmesinden dolayı,acıktığında bekleyebilmesini sağlayacak ve abur cubur yemesine engel olacaktır. Aynı şekilde uyku saati belli olan çocuk da uykuya dalmakta zorlanmayacaktır.

*Anne-baba kurallar konusunda ortak hareket etmeli ve tutarlı olmalıdır.

*Çocuğun sorumluluk becerisi edinmesinde diğer önemli nokta ise çocuğun kurallara uymamasının sonucunun her zaman aynı ve sürekli olmasıdır. Ebeveynler aynı durumlara farklı tepkiler vermemelidirler. Aksi takdirde kuralın ihlal edildiğini fark eden çocuk sınırlarını zorlayacaktır ve bu sınırsızlık ve kuralsızca istediklerini yapabilme hali çocuğun öz disiplin becerisini zedeleyecektir.

*Ev içinde çocuğun yaşına ve becerisine uygun görevler verilmeli, kendi sorumluluklarını yerine getirmesi beklenmelidir.

*Sorumluluk duygusunun gelişimi için anne-babalar çocuğun karşılaştığı herhangi bir sorunu çözmek yerine çocuğa kendi sorununu çözmesi için olanak sağlamalı,yol göstermeli, fikir vermeli ve onu yüreklendirmelidir.

*Her zaman çocuğun içinde bulunduğu yaş grubunu ve gelişimsel düzeyini düşünerek sorumluluk vermelisiniz. Her çocuğun farkını yetenekleri,farklı kişilik özellikleri,farklı fiziksel yapısı göz önünde bulundurulmalıdır.Sorumluluğun gelişimi çocuktan çocuğa farklılık gösterir.

YAŞLARA GÖRE ÇOCUKLARIN ALABİLECEKLERİ SORUMLULUKLAR NELERDİR?

6.Yaşta;

- *Tek başına giyinip,soyunması.
- *Sofrada tek başına yemeğini yemesi,
- *Oyuncaklarını toplayabilmesi,
- *Kıyafetlerini katlayabilmesi,
- *El-Yüz Temizliği yapabilmesi.
- *Basit yiyeceklerin hazırlanmasına yardım etmesi.

7.Yaşta;

- *Çantasını hazırlamak,
- *Ödevlerini yapmak,
- *Harçlığını bağımsızca kullanmak,
- *Televizyon izleme saatinde uymak,

8.Yaşta;

- *Hatırlatmadan öz bakımını yapması ve odasını toplaması,
- *Dersleri ile ilgili sorumluluk alması.

9-11 yaş arası;

*İlgilerini belirleyip zaman planlaması ve günlük programlar yapabilmesi,

*Zamanını iyi kullanması,

*Ev dışı yakın yerlere gidip gelmesi,

*Arkadaşları ile iyi ilişkiler kurması,

*Alışveriş yapması.

ÇOCUĞUNUZA SEÇİM HAKKI TANIYIN:Çok küçük yaştan başlayarak bir çocuğa seçme hakkının tanınmasıyla sorumluluk kazandırma eğitimi verilebilir. Seçim yapabilme fırsatlarının çocuğa verilmesi çocuğun kişilik gelişimini olumlu etkiler.

MODEL OLUN:Birçok davranışta olduğu gibi sorumluluk bilincini kazandırma sürecinde de model olmak önemlidir.Yetişkinlerin kendi yaşantılarına ait sorumluluklara gereken özeni göstermeleri,çocukların dikkatini çeker ve onların tutumlarını gözlemleyerek daha iyi öğrenirler.

Kendine güvenli,öz yeterlilik duygusu gelişmiş çocuklar yetiştirmek adına çocukların yerine getirebilecekleri sorumlulukları onlara vermeli,mükemmeli yapmalarını beklemek değil, çabalarını gayretle rini taktir etmeliyiz.

Danışmak istediğiniz konularda rehberlik servisimize başvurabilirsiniz.

Psik.Dan.Ayşegül ÜNLÜ
Psik.Dan.Mehmet Beşir KURUL

